

Міхно О. Педагогічний календар. Травень 2017: [пед. календар на трав. 2017 р.: 200-річчя від заснування Рішельєвського ліцею, 200-річчя від дня народж. М. Костомарова] // Справи сімейні. – 2017. – №5. – С. 30–31.

Педагогічний календар. Травень 2017

200-річчя від заснування Рішельєвського ліцею

14 травня 1817 року в Одесі було створено престижний навчальний заклад закритого типу — ліцей. Назвали його на честь генерал-губернатора краю Армана Еммануеля дю Плессі Дюка де Рішельє, який заснував у місті шляхетний інститут (1805) та комерційну гімназію (1806). На основі їх і було організовано ліцей. Складався він з 5-ти класів – підготовчого і 4-х гімназійних – граматики, словесності, риторики, філософії та математики. 1826 р. посаду директора обійняв відомий український педагог і освітній діяч Іван Орлай (1771–1829). Він розробив новий проект ліцею, який передбачав перетворення його на вищий навчальний заклад.

При ліцеї діяли гімназія, відділення для підготовки вчителів для повітових і комерційних шкіл, велика бібліотека, хімічна лабораторія, ботанічний сад, фізико-математичний і технологічний кабінети. Реорганізація ліцею та рівень викладання в ньому підготували ґрунт для відкриття на його базі 1856 р. Новоросійського університету (нині Одеський національний університет) з ініціативи Миколи Пирогова, який 1856–1858 був попечителем Одеського навчального округу.

200-річчя від дня народження Миколи Костомарова (1817-1885), українського історика, письменника, педагога

Видатний історик, письменник, педагог і громадський діяч Микола Костомаров народився у сім'ї дворянина та колишньої кріпачки 16 травня 1817 р. у слободі Юрасівка Острогозького повіту Воронежської губернії. Після навчання у приватних пансіонах Москви й Воронежа та закінчення гімназії у 1833 р. юнак вступив на історико-філологічний відділ Харківського університету. Ознайомлення із збірниками народних пісень М. Максимовича, «Запорожской стариной» І. Срезневського, працею О. Бодянського «О народной поэзии славянских племен» викликало у М. Костомарова бажання глибше вивчити український народ, його історію, удосконалити знання української мови. З цією метою він розпочав етнографічні екскурсії селами Харківщини, записував українські пісні.

Безпосереднє перебування в атмосфері тогочасного українського літературного процесу, спілкування з П. Гулаком-Артемівським, А. Метлинським, Г. Квіткою-Основ'яненком спонукали його писати українською мовою. Як письменник М. Костомаров синтезував у своїй творчості історію, фольклор і романтичну поезію. На початку 1838 р. він написав драматичний

твір «Сава Чалий»; протягом 1839–1841 рр. вийшли у світ його віршова збірка «Украинские баллады» та історична трагедія «Переяславська ніч».

У 1841 р. М. Костомаров подав на захист магістерську дисертацію «О причинах и характере унии в Западной России». Однак після тривалого розгляду в Харкові й Москві міністр народної освіти С. Уваров відхилив її і наказав знищити весь тираж. Друга його магістерська дисертація «Об историческом значении русской народной поэзии» була успішно захищена в січні 1844 р.

У вересні 1844 р. М. Костомаров став викладачем історії у Рівненській гімназії, в 1845 р. його переведено до Києва на посаду вчителя історії Першої київської гімназії, а в червні 1846 р. він був обраний ад'юнкт-професором кафедри російської історії Київського університету. В грудні 1845 – січні 1846 рр. Микола Іванович брав активну участь в організації Кирило-Мефодіївського братства, написав його статут. Братство внаслідок доносу наприкінці березня 1847 р. було викрите, М. Костомарова разом із Т. Шевченком та іншими членами товариства заарештовано. Після річного ув'язнення в Петропавлівській фортеці Микола Іванович був засланий під нагляд поліції у м. Саратов із заборонаю викладати у навчальних закладах.

У квітні 1859 р. Костомаров був запрошений очолити кафедру російської історії в Петербурзькому університеті як екстраординарний професор. У Петербурзі Костомаров мав можливість зустрітися з Т. Шевченком. Разом з В. Білозерським і П. Кулішем брав активну участь в організації першого в Російській імперії українського суспільно-політичного і літературно-мистецького журналу «Основа» (Санкт-Петербург, 1861–1862).

Як літературний критик М. Костомаров вів багаторічну полеміку з реакційними колами про українську мову й літературу, цікавився роботою журналу «Киевская старина». У 1864 р. М. Костомаров був обраний професором Харківського університету, але як «українофіл» до викладання не був допущений.

Помер М. Костомаров 18 квітня 1885 р., похований на Волковому цвинтарі у м. Санкт-Петербург. До сьогодні збереглася садиба вченого під Прилуками в с. Дідівці, де він працював останні десять років. Нині там відкрито музей-садибу М. Костомарова.

*Олександр Міхно,
директор Педагогічного музею України,
канд. пед. наук*